

UNGDOMARS DROGVANOR I YSTADS KOMMUN 2009

Rapport från undersökning om
tobaks-, alkohol-, narkotikavanor
bland eleverna i årskurs 9

Inledning

Denna rapport är en sammanställning av drogvanundersökningen som gjordes bland eleverna i årskurs 9 på Kunskapsskolan, Västervångskolan och Norreportskolan i mars 2009. Liknande undersökningar har gjorts vartannat år sedan 2003 och således kan man få en uppfattning om drogutvecklingen bland våra högstadieelever. Undersökning ger oss en signal om hur drogvanorna ser ut och kan därmed vara en vägledning i det drogforebyggande arbetet.

Om undersökningen

Undersökningen har genomförts i samarbete med Kommunförbundet Skåne, Länsstyrelsen i Skåne län, Socialmedicinska enheten vid Region Skåne samt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 22 kommuner och 2 gymnasieförbund har deltagit i undersökningen, som vänt sig till årskurs 9 och gy 2. Frågeställningarna är i stort sett identiska med CAN's årliga nationella undersökningar och därför kan vissa jämförelser göras med dessa. Eleverna har fyllt i enkäterna anonymt.

Det finns ett bortfall bland eleverna som beror på sjukdom eller annan frånvaro. Dessutom har enkäter som varit överdrivet ifyllda tagits bort. I bortfallsstudier som CAN har gjort konstateras att de elever som inte varit närvarande i regel har en större konsumtion av alkohol, tobak och narkotika, men att detta inte påverkar det totala undersökningsresultatet nämnvärt. Mot bakgrund av detta kan sägas att tillförlitligheten är god och siffrorna förmodligen inte är högre än i verkligheten.

Tolkningen av undersökningen måste dock göras försiktig eftersom det rör sig om ett relativt litet underlag. Slumpen är betydelsefull när populationen är liten och CAN rekommenderar att enskilda siffror snarare bör ses som storleksordning på konsumtion av en viss drog än som ett exakt mått på det verkliga beteendet. Undersökningen ger oss ändå indikationer på drogläget i Ystad kommun. Jämförelser kan även göras med andra skånska kommuner samt CAN:s rikstäckande undersökning som genomfördes vid samma tidpunkt och enligt samma metod.

Resultat

80 % av niorna trivs bra eller mycket bra i skolan. 57 % av niorna skolkar aldrig. 14 % skolkar en gång i månaden eller oftare.

Sambanden mellan trivsel i skolan samt rökning och alkoholkonsumtion är tydliga. De som inte trivs i skolan röker i större utsträckning och har mer avancerade alkoholvanor.

- En fjärdedel röker. Var tionde nia röker dagligen eller nästan dagligen.
- Nästan hälften har rökt vattenpipa.
- Sju av tio har druckit alkohol senaste året.
- Fem av tio uppger att de varit berusade någon gång.
- Drygt fyra av tio i nian dricker sig berusade varje gång eller nästan varje gång de dricker alkohol.
- Tre av tio uppger att de intensivkonsumerar (dricker minst 4 burkar starköl eller annan alkohol motsvarande ca 18 cl starksprit vid ett och samma tillfälle) minst en gång i månaden.
- Drygt 1 av tio uppger att de druckit hembränt under senaste året.
- Två av tio blir bjudna på alkohol hemma (får eget glas eller får hälla upp själva). Tre får smaka ur förälderns glas.
- Två av tio har hamnat i bråk eller slagsmål på grund av att de druckit alkohol.

- En av tio flickor och nära två av tio pojkar uppger att de haft oönskad sex på grund av att de druckit alkohol.
- Drygt en av tio har använt narkotika.

Att grundlägga regelbundna alkoholvanor under tonåren kan få allvarliga konsekvenser. Sett ur ett hälsomässigt perspektiv är det oroväckande att hälften av årskurs 9 eleverna varit berusade och att en tredjedel har ett regelbundet riskdrickande.

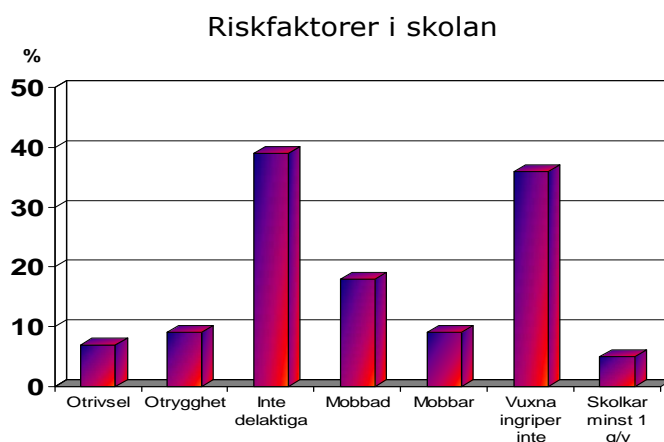
Det som är mest oroväckande i årets drogvaneundersökning är att så många som 12 % av åk 9 eleverna uppger att de någon gång använt narkotika. Det är en stor ökning jämfört med förra undersökningen (2007) då 3 % uppgav att de provat narkotika.

Otrivsel, otrygghet, mobbning och skolk riskfaktorer i skolan

Trivsel, trygghet och delaktighet i skolan är viktiga skyddsfaktorer när det gäller att förebygga olika riskbeteenden. Eleverna i årskurs 9 trivs överlag bra i skolan, men 7 % trivs ganska eller mycket dåligt i skolan. 9 % av eleverna har också svarat att de ofta eller nästan alltid känner sig otrygga i skolan, fler pojkar än flickor.

Angående delaktighet fick eleverna tycka till om påståendet ”Vi elever får vara med och bestämma över saker som är viktiga för oss på vår skola” och då svarade 39 % att detta stämde ganska eller mycket dåligt.

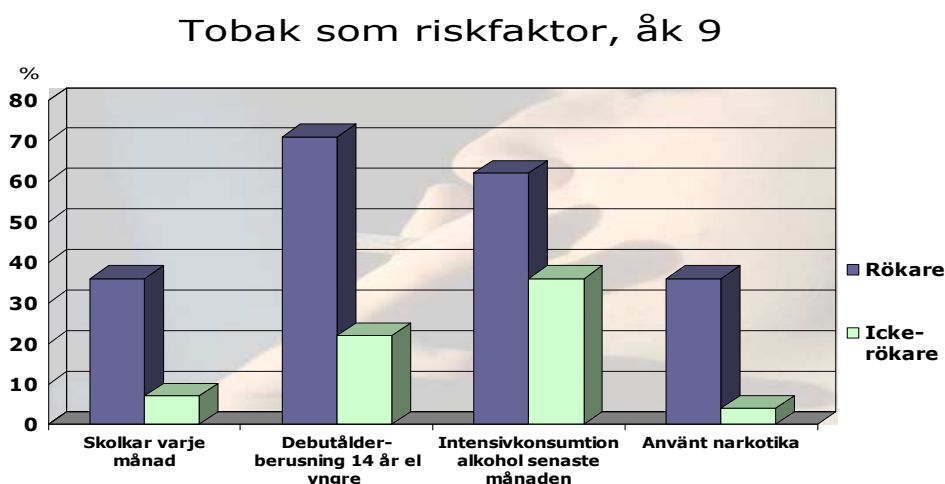
Mobbning är också viktigt att uppmärksamma och eliminera, då det kan skapa både otrivsel och otrygghet att bli mobbad. 18 % av eleverna har känt sig mobbade under de senaste 12 månaderna alltså nästan var femte elev! Att vara mobbar är också ett uppenbart riskbeteende. Drygt 9 % svarade att de har varit med och mobbat någon 2-3 gånger eller oftare de senaste 12 månaderna. 36 % av eleverna tyckte inte att ”Vuxna ingriper om någon blir trakasserad eller mobbad i min skola”.

Skolk är ett riskbeteende som ofta signalerar att det finns andra problem. Att uppmärksamma och komma tillrätta med skolk är en viktig del i skolans förebyggande arbete. 14 % svarade att de skolkar en gång i månaden eller oftare och 5 % så ofta som en eller flera gånger i veckan.

Tobak

En tidig rökdebut ökar risken för att senare utveckla alkohol- och andra drogberoenden. I forskning av professor Jörgen Engel (Göteborg) framgår att nikotin ”bygger om” och gör hjärnan mer mottaglig för andra droger ex. alkohol. Det blir en slags korsvis påverkan i hjärnan s.k. sensitisering. Intag av en drog kan förstärka känsligheten för andra slags droger. I drogvaneundersökningen bland niorna syns tydliga samband mellan rökning och andra ohälsosamma vanor. Se figur Tobak som riskfaktor, åk 9.

16 % av pojkarna och 10 % av flickorna röker varje dag el nästan varje dag. 26 % har svarat ja på frågan om de röker, vilket betyder allt från ibland till varje dag. Lika många pojkar som flickor röker. Det är en sänkning med ca 10 % sedan första undersökningen 2003. I riksupundersökningen har 23 % av pojkarna och 30 % av flickorna svarat att de röker.

När det gäller snusning uppgav 16 % av pojkarna att de snusar och 5 % att de använder 3 eller flera dosor i veckan. 3 % av flickorna uppgav att de snusar och omfattningen är mindre än en dosa i veckan.

På frågan hur man får tag på tobak uppgav 12 % att de köper själva i Ystads kommun. Detta är nästan en halvering sedan första undersökningen 2003, vilket tyder på att tobakstillsynen har haft avsedd effekt. Vanligast är att man köpt i kiosk eller när-/jourbutik. 23 % köper av syskon eller kompisar samt 17 % av andra vuxna (ej förälder).

Tillåter föräldrarna om att barnen röker? 14 % av pojkarna och 6 % av flickorna svarade att en eller båda tillåter. 9 % uppgav att man inte vet om föräldrarna tillåter.

Vattenpipa

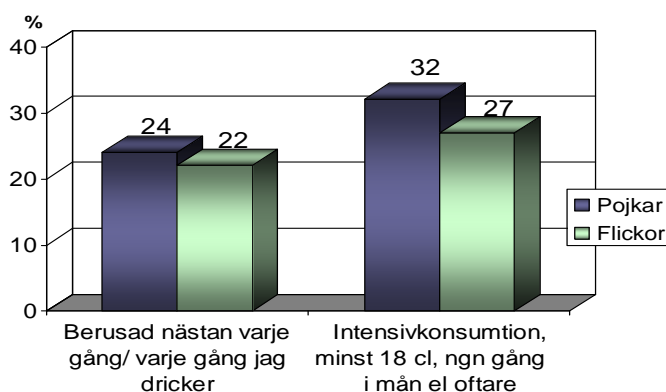
Att ungdomar börjat röka vattenpipa uppmärksammades för första gången i drogvaneundersökningen 2007. Så många som 45 % av niorna har uppgett att man rökt vattenpipa. Det är många fler än de som svarat att de röker. Antingen har man bara testat någon enstaka gång eller så ser man inte sig som rökare om man röker vattenpipa. Att röka vattenpipa är minst lika skadligt och vanebildande som att röka cigaretter.

Alkohol

Andelen alkoholkonsumenter är 71 % av pojkarna och 74 % av flickorna. Med alkoholkonsument menas att man druckit minst ett glas öl (ej lättöl eller lättcider), 2 cl av s k blanddrycker, 2 cl vin eller 2 cl sprit minst en gång under senaste året. Detta ger en bild över hur många ungdomar som över huvudtaget befattat sig med alkohol. 30 % har aldrig druckit alkohol och ytterligare 24 % har druckit 1-4 gånger senaste året.

50 % av pojkarna och 54 % av flickorna har någon gång druckit så mycket att de känt sig berusade. 8 % dricker sig berusade varje gång de dricker och 15 % nästan varje gång.

Berusningsdrickande, intensivkonsumtion

32 % av pojkarna och 27 % av flickorna har en intensivkonsumtion vilket betyder att de minst en gång i månaden dricker minst en halv halvflaska sprit eller en flaska vin eller 4 burkar starköl eller blanddrycker (t ex cider och alkoholäsk) eller 6 burkar folköl. Detta motsvarar ca 18 centiliter alkohol. Nästan 9 % uppgav att de intensivkonsumerar så ofta som någon gång i veckan!

29 % svarade att de inte dricker alkohol och ytterligare 32 % att de aldrig eller mer sällan än några gånger per år intensivkonsumerar.

Motsvarande siffror för hela riket avseende intensivkonsumtion är 23 % för både pojkar och flickor.

Åldern vid första berusning för ungdomarna i Ystad är i genomsnitt 13,2 för pojkar och 14 för flickor. Två tredjedelar av dem som varit berusade uppgav att första berusningen inträffade vid 14-15 års ålder.

Var får ungdomar alkoholen från?

När det gäller tillgängligheten svarade nästan hälften av niorna (mellan 40 och 46 %) att det är lätt eller till och med mycket lätt att få tag på tobak, folköl, starköl och sprit.

Det vanligaste sättet att skaffa all sorts alkohol är genom kompisar eller kompisars syskon. Det näst vanligaste sättet är genom annan vuxen. 12 % uppgav att de fick starköl, alkoläsk och starkcider från sina egna föräldrar. Detta redovisas utförligare under rubriken Föräldrar. Att förse minderåriga med alkohol är förbjudet enligt Alkohollagen.

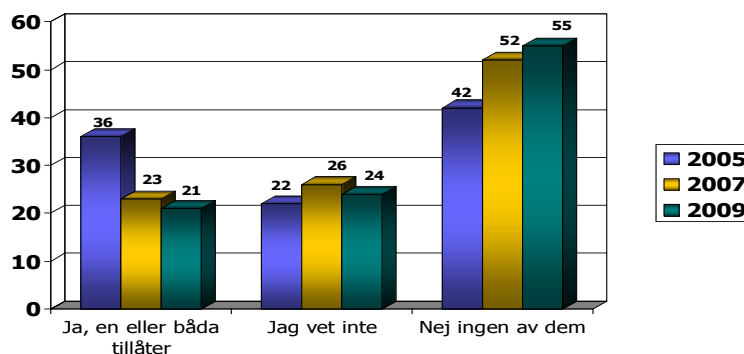
Vanligaste sätten att få tag på alkohol

Resultatet anges i %	Folköl	Starköl, alkoläsk, starkcider	Vin	Sprit
Från syskon	5	10	4	8
Från kompisar eller kompisars syskon	15	32	19	34
Från egna föräldrar <u>med</u> lov	6	12	6	5
Från egna föräldrar <u>utan</u> lov	4	7	4	8
Från kompisars föräldrar	4	7	5	8
Från annan vuxen	9	21	10	19
Köper själv i Danmark eller Tyskland	5	9	4	9

Föräldrar

Föräldrarnas inställning har stor betydelse för ungas alkoholkonsumtion. På frågan om föräldrar tillåter att de dricker alkohol, svarade 21 % av ungdomarna att en eller båda tillåter, 24 % vet inte och 55 % att föräldrarna inte tillåter.

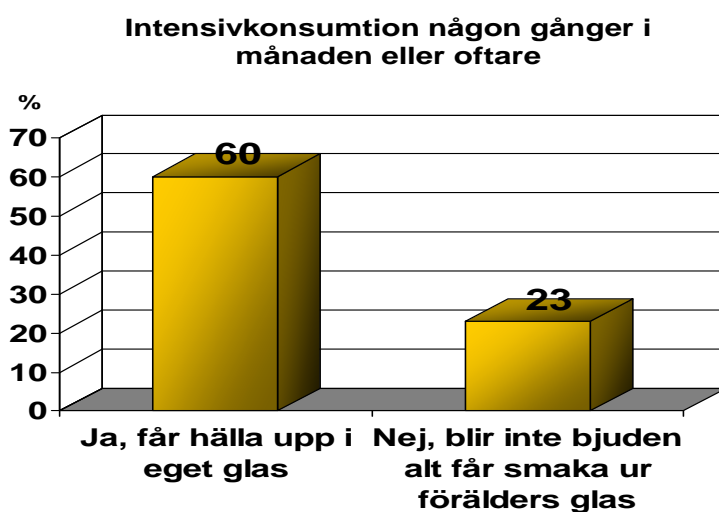
Tillåter dina föräldrar att du dricker alkohol?

Föräldrar som inte tillåter har blivit fler. År 2007 är den årskull vars föräldrar fick första Absolut Förälder-kursen. Av statistiken att döma har kursen gett effekt avseende föräldrars förhållningssätt. Fortfarande tillåter dock var femte förälder att deras 15-åring dricker alkohol.

54 % av kommunens 15-åringar uppgav att de aldrig blir bjudna på alkohol hemma. 28 % att de får smaka ur föräldrarnas glas och 19 % att de får eget glas eller hälla upp själv. Att låta barnen dricka alkohol hemma för att de ska lära sig hantera alkohol leder i de flesta fall till att ungdomarna dricker mer och oftare.

Av tabellen nedan framgår att nästan 3 gånger så många (60%) av dem som får alkohol i eget glas hemma har en intensivkonsumtions jämfört med dem som inte blir bjudna eller endast får smaka ur förälderns glas (23 %).

Liknande resultat har framkommit i flera andra drogvaneundersökningar. Den mesta kända är Ulla Marklunds undersökning av 4 500 högstadiel elever i Göteborg och på Gotland 1983 samt hennes uppföljande undersökning 1997, där hon kom fram till i liknande resultat.

Var dricker de alkoholen?

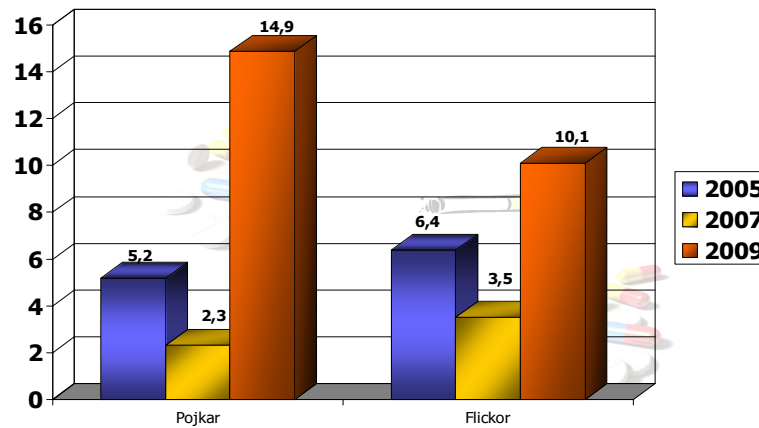
Det kan ju vara ju intressant att notera att ungdomarna svarat att de vanligtvis dricker alkoholen hemma hos någon annan (43 %) eller i egna hemmet (21 %). Det har blivit något vanligare att dricka i egna hemmet. Då kan man ju undra var föräldrarna finns? Tillåter de eller vet de inte om det? Hur vanligt är det med föräldrafria fester?

Narkotika

Narkotikaanvändandet har ökat mycket i senaste undersökningen. Så många som 15 % av pojkarna och 10 % av flickorna har använt narkotika någon gång. Det är stor ökning sedan 2007 då andelen var 3 %.

En ökning syns även i Skåne och nationellt, men inte så stor som i Ystad. Hasch och marijuana är de vanligaste drogerna. Tillgängligheten till narkotika har ökat. 24 % svarade att de haft tillfälle att pröva narkotika. Likaså svarade nästan hälften att det skulle vara ganska eller mycket lätt för dem att få tag på narkotika.

Någon gång använt narkotika

Det vanligaste sättet att få tag på narkotika är genom kompisar. Andra varianter är genom någon bekant eller okänd.

Sniffning och Dopning

11 % av pojkarna och 6 % av flickorna svarade att de någon gång sniffat. Hälften av dem har sniffat någon enstaka gång.

4 % av pojkarna uppgav att de använt anabola steroider flera gånger.